

ÍÐORÐ Í FARALDSFRÆÐI

ÍSLENSK-ENSK, ENSK-ÍSLENSK

Fyrsta útgáfa

Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum

Íðorðarit Stofnunar Árna Magnússonar í íslenskum fræðum 1

Orðanefnd í faraldsfræði:

Hólmfríður K. Gunnarsdóttir ritstjóri

Laufey Tryggvadóttir

Lilja Sigrún Jónsdóttir

Hjörtur Pálsson

Hólmgeir Björnsson

Ágústa Þorbergsdóttir málfarsráðunautur

Umbrot, setning og hönnun:

Ágústa Þorbergsdóttir

Reykjavík 2012

© Orðanefnd í faraldsfræði

ISBN 978-9979-654-21-6

Prentun: Leturprent

Formáli

Stjórn Faralds- og líftölfræðifélagsins skipaði nefnd vorið 2008 sem skyldi safna algengum orðum í faraldsfræði og koma með tillögur að íslenskun þeirra. Þetta þótti nauðsynlegt þar eð ýmsar þýðingar á erlendum orðum, fyrst og fremst enskum, voru í notkun hjá faraldsfræðingum. Í íðorðanefndinni sátu: Hólmfríður K. Gunnarsdóttir formaður, Laufey Tryggvadóttir, Lilja Sigrún Jónsdóttir, Hjörtur Pálsson og Hólmgeir Björnsson en Ágústa Þorbergsdóttir hjá Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum var nefndinni til halds og trausts.

Ákveðið var að leggja orðabók J. M. Lasts (John M. Last aðalritstj. A Dictionary of Epidemiology. Fourth Edition. Oxford University Press 2001) til grundvallar og velja þau orð sem mest væru notuð og aðkallandi að íslenska. Leitað var í greinum faraldsfræðinga og í ýmsum orðasöfnum að þýðingum, þær vegnar og metnar, oftast teknar til greina en einstaka sinnum fundnar nýjar lausnir. Við settum fyrst þau orð sem kalla mætti að okkar dómi kjörorð en samheiti fylgja jafnan með ef fyrir eru. Notendur hafa þannig síðasta orðið og skera úr um hvaða orð öðlast náð þegar fram í sækir.

Nefndin hélt reglulega fundi veturinn 2008–2009 og ræddi málin í húsakynnum Stofnunar Árna Magnússonar í íslenskum fræðum. Vor og haust 2009 var sendur út listi til félagsmanna og beðið um athugasemdir. Nokkrir svöruðu og komu með góðar ábendingar sem vert er að þakka. Eftir að athugasemdir félagsmanna höfðu borist var farið yfir listann aftur og aftur og velt vöngum yfir vafaatriðum.

Umberto Eco segir að tungumálið láti ekki segja sér fyrir verkum. Engar skipanir ofan frá, hvort heldur frá stjórnámálamönnum eða háskólasamfélaginu, geti stöðvað framþróun þess og stefnt því í þá átt sem talin er æskileg. Samkvæmt þessari kenningu munu *bestu orðin* verða fyrir valinu að lokum.

Ljúft og skylt er að þakka nefndarmönnum skemmtilegt og gefandi samstarf og Ágústu Þorbergsdóttur ómetanlega aðstoð.

Hólmfríður K. Gunnarsdóttir

Íslensk-ensk orðaskrá

A**aðferð**

- method

aðferðafræði

- methodology

aðhvarf

- regression

aðhvarfsgreining

- regression analysis

sjá: línuleg aðhvarfsgreining, lógístísk aðhvarfsgreining

aðleiðsla

- induction

aðleiðslutími

- induction period

samheiti: induction time

sjá: huliðstími

afgangsgruggun

samheiti: afgangsbloðun, gruggunarleifar, truflunarleifar

- residual confounding

sjá: gruggun

afleiðsla

- deduction

afturskyggn rannsókn

samheiti: aftursæ rannsókn

- retrospective study

aldursstöðlun

- age standardization

sjá: stöðlun

algengi

- prevalence

sjá: stundaralgengi, tímabilsalgengi

alhæfingargildi

samheiti: yfirferanleiki

- generalizability

sjá: ytra réttmæti

Á**áhorf**

samheiti: athugun

- observation

áhorfandabjögun

samheiti: áhorfandabjagi, áhorfanda-skakki, áhorfandasveigð

- observer bias

sjá: bjögun

áhorfsrannsókn

samheiti: fylgirannsókn

- observational study

áhrif

samheiti: hrif, verkun

- effect

áhrifsbreyting

samheiti: áhrifsmótun, hrifbreyting

- effect modification

áhrifsbreytir

samheiti: hrifbreytir

- effect modifier

áhætta

- risk

sjá: rekjanleg áhætta, grunnáhætta, rekjanleg áhætta í þýði, bakgrunnsáhætta, hlutfallsleg áhætta

áhættuhlutfall

- risk ratio

sjá: hlutfallsleg áhætta

áhættumunur

- risk difference

áhættupáttur

- risk factor

áhættutímabil

- risk period

áreiðanleiki

- reliability

B**bakgrunnsáhætta**

- background risk

bein áhrif

samheiti: bein hrif, bein verkun

- absolute effects

beinn

- absolute

bein stöðlun

- direct standardization

sjá: stöðlun

birtingarbjögun

samheiti: birtingarbjagi, birtingarskakki, birtingarsveigð

- publication bias

sjá: bjögun

bjaga so.

samheiti: skekkja, sveigja

- bias

bjögun no.

samheiti: bjagi, skakki, sveigð

- bias

sjá: birtingarbjögun, frásagnarbjögun, minnisbjögun, spyrilbjögun, upplýsinga-bjögun, valbjögun, vöktunarbjögun

blinduð lo.

- blind(ed)

dæmi: blinduð rannsókn

sjá: tvíblinduð

blindun no.

- blinding

brottfall

- loss to follow-up

burðarmálsdauði

- perinatal mortality

D

dánartala

- mortality

sjá: dánartíðni

dánartíðni

samheiti: dánarhlutfall

- mortality rate

samheiti: death rate

dæmigert úrtak

samheiti: endurspeglandi úrtak

- representative sample

E

eftirfylgd

samheiti: fylgítími, eftirfylgdartími

- follow-up

samheiti: follow-up time

eigindleg gögn

- qualitative data

eigindlegur

- qualitative

einsleitur

- homogeneous

einstaklingsbundin mæling

- individual measurement

erfðamark

- genetic marker

F

faralds-

- epidemic lo.

faraldsfræði

- epidemiology

faraldsfræðingur

- epidemiologist

faraldur

- epidemic no.

ferilhópur

samheiti: hópur

- cohort

ferilrannsókn

samheiti: hóprannsókn

- cohort study

fervikagreining

- analysis of variance

fjölbreytugreining

samheiti: fjölþáttagreining, margviðgreining

- multivariate analysis

sjá: greining

flokkunarbreyta

samheiti: flokkabreyta

- categorical variable

forkönnun

- pilot study

forspárgildi

- predictive value

sjá: neikvætt forspárgildi, jákvætt forspárgildi

framskyggn

samheiti: framsær

- prospective

frásagnarbjögun

samheiti: frásagnarbjagi, frásagnarskakki, frásagnarsveigð

- reporting bias

sjá: bjögun

frítala

samheiti: svigrúmsvið

- degree of freedom

fylgni

- correlation

fygnirannsókn

- correlational study

fygnistuðull

- correlation coefficient

G**gagnlíkindahlutfall**

samheiti: hlutfall hlutfallslíka, líkindahlutfall

- odds ratio, OR

gagnlíkindi

samheiti: hlutfallslíkur

- odds

gagnreynd læknisfræði

- evidence based medicine

gildi

- value

gögn

- data

greinandi rannsókn

- analytical study

greining

- analysis

sjá: þáttgreining, milligreining, línuleg aðhvarfsgreining, lógístísk aðhvarfsgreining, safngreining, fjölbreytugreining, tíma-raðagreining, ferveikagreining

greiningarforskot

- lead time

greiningarforskotsbjögun

samheiti: greiningarforskotsbjagi, greiningarforskotsskakki, greiningarforskotssveigð

- lead time bias

sjá: bjögun

grugga

samheiti: blanda, trufla

- confound

gruggaður

samheiti: blandaður, truflaður

- confounded

gruggandi breyta

samheiti: blandandi breyta, truflandi breyta

- confounding variable

gruggandi þáttur

samheiti: blandandi þáttur, truflandi þáttur

- confounding factor

sjá: gruggari

gruggari

samheiti: blandari, truflari

- confounder

gruggun

samheiti: blöndun, truflun

- confounding

grunnáhætta

- baseline risk

H**háð breyta**

samheiti: svarbreyta

- dependent variable

hittni

- accuracy

hlutfall

- proportion

samheiti: rate, ratio

sjá: tíðnihlutfall, tíðni

hlutfallsleg áhætta

samheiti: áhættuhlutfall

- relative risk, RR

samheiti: risk ratio

hlutfallsleg áhrif

samheiti: hlutfallsleg hrif, hlutfallsleg verkun

- relative effects

hneigð

samheiti: leitni

- trend

hrá dánartíðni

- crude mortality rate

hrá tíðni

- crude rate

huliðstími

samheiti: dultími

- latent period

samheiti: latent time

sjá: aðleiðslutími

hætta no.

- hazard

hættuhlutfall

- hazard ratio

I

innra réttmæti

samheiti: innri gildisstyrkur

- internal validity

sjá: réttmæti, ytra réttmæti

Í

íhlotandi rannsókn

samheiti: íhlotandi tilraun

- intervention study
- samheiti: experimental study, trial

íhlotun

- intervention

J

jákvæð fylgni

- positive correlation

jákvætt forspárgildi

- positive predictive value

K

kerfisbundin rangflokkun

- systematic misclassification

kerfisbundin skekkja

- systematic error

klínísk tilraun

samheiti: meðferðarprófun

- clinical trial

könnun

samheiti: rannsókn

- survey

L

lag

- stratum

lagskipta

- stratify

lagskipting

- stratification

lagskipt úrtak

- stratified sample

landlægur

- endemic

langsniðsrannsókn

- longitudinal study

leiðréttingarbreyta

- control variable

lífari

samheiti: eftirlífandi

- survivor

lífun

- survival

lífunarhlutfall

- survival rate

líkindi

samheiti: líkur

- probability

línuleg aðhvarfsgreining

- linear regression analysis

línurit

samheiti: ferill

- graph

lokapunktur

samheiti: endapunktur

- endpoint

lógístísk aðhvarfsgreining

samheiti: tvíundargreining

- logistic regression analysis

lýðgrunduð rannsókn

samheiti: lýðgrunnuð rannsókn

- population-based study

lýðgrunduð skrá

samheiti: lýðgrunnuð skrá

- population-based registry

lýðheilsa

- public health

Lýðtölfræði

- population statistics

Lýsandi rannsókn

- descriptive study

Lýsing á tilfalli

- samheiti: tilfallislýsing
- case report

M**mannár**

- samheiti: persónuár
- person years

manntími

- samheiti: persónutími
- person-time

mark

- marker

markþýði

- target population
- sjá: þýði, staðalþýði, uppsprettuþýði*

mat

- estimate

meðaltal

- average
- samheiti: mean

meðgöngutími sóttar

- incubation period

megindleg gögn

- quantitative data

megindlegur

- quantitative

meginútkoma

- samheiti: aðalútkoma
- primary outcome

meta so.

- estimate

metill no.

- estimator

miðgildi

- median

milligreining

- interim analysis

minnisbjögun

- samheiti: minnisbjagi, minnisskakki, minnissveigð

- recall bias

sjá: bjögun

misleitur

- heterogeneous

mæling

- measurement

N**nafntölugögn**

- nominal data

nauðsynleg orsök

- samheiti: ófrávíkjanleg orsök
- necessary cause

nákvæmni

- samheiti: hittni
- precision
- samheiti: accuracy

neikvæð fylgni

- negative correlation

neikvætt forspárgildi

- negative predictive value

niðurstaða

- result

núlltilgáta

- null hypothesis

nýgengi

- incidence

nýgengitíðni

- samheiti: nýgengihlutfall
- incidence rate
- sjá: nýgengi*

nægjanleg sönnun

- sufficient evidence

næmi

- sensitivity

O**ofpörun**

- samheiti: ofspyrðing
- overmatching

opin klínísk tilraun

- samheiti: opin klínísk prófun, opin meðferð-
arprófun
- open clinical trial

orsakafræði

- samheiti: uppruni
- etiology

orsakahluti

- samheiti: orsakabrot
- etiological fraction

orsakasamband

- samheiti: orsakatengsl, orsökun
- causality

orsök

- cause
- sjá: nauðsynleg orsök*

Ó**óbein stöðlun**

- indirect standardization
- sjá: stöðlun*

óbjagað

- samheiti: óskekkt, ósveigt
- unbiased

óháð breyta

- samheiti: skýribreyta
- independent variable

óleiðrétt gruggun

- samheiti: óleiðrétt blöndun, óleiðrétt truflun,
- uncontrolled confounding
- sjá: gruggun*

óútsettur

- non-exposed

óútsettur hópur

- samheiti: samanburðarhópur
- non-exposed group
- sjá: útsettur hópur*

P**para**

- samheiti: spyrða
- match

p-gildi

- p-value

prósenta rekjanlegrar áhættu í þýði

- population attributable risk percent

punktmat

- samheiti: metið tölugildi, stakt mat
- point estimate

pöruð viðmið

- samheiti: spyrt viðmið
- matched controls

pörun

- samheiti: spyrðing
- matching

R**raðgögn**

- samheiti: röðuð gögn
- ordinal data

raðprófun

- sequential testing
- samheiti: serial testing

rangflokkun

- misclassification

rannsókn

- study

rannsóknaráætlun

- protocol

rannsóknarhönnun

- samheiti: rannsóknarsnið
- study design

raungildi

- samheiti: fundinn fjöldi
- observed value

rekjanleg áhætta

- attributable risk, AR

rekjanleg áhætta í þýði

- population attributable risk

rekjanlegur hluti

- samheiti: rekjanlegt brot
- attributable fraction

rétt jákvæð niðurstaða

- true positive result

réttmæti

- samheiti: gildisstyrkur
- validity
- sjá: innra réttmæti, ytra réttmæti*

rétt neikvæð niðurstaða

- true negative result

réttmætur

- samheiti: gildur
- valid

röng jákvæð niðurstaða

- false positive result

röng neikvæð niðurstaða

- false negative result

S**safngreining**

samheiti: samgreining, yfirgreining

- meta analysis

sjá: greining

samanburðarhópur

- comparison group

sjá: viðmið

samfelld breyta

- continuous variable

samhliða prófun

samheiti: samtíma prófun

- parallel testing

sennileikahlutfall

samheiti: líkindahlutfall

- likelihood ratio

sennileiki

samheiti: líkindi, líkur

- likelihood

sértæki

- specificity

sjúkdómstala

samheiti: sýkingartala

- morbidity

sjúkdómstíðni

samheiti: sjúkdómshlutfall, sýkingartíðni

- morbidity rate

skammtaháð svörun

samheiti: skammtasvörun

- dose-response

skekkja

samheiti: villa

- error

skilmerki

- criterion, flt.criteria

skima

samheiti: kemba

- screen

skimun

samheiti: kembileit

- screening

skimunarpróf

samheiti: leitarpróf

- screening test

slemba so.

- randomize

slembd klínísk tilraun

samheiti: slembd klínísk prófun, slembi-röðuð meðferðarprófun

- randomized clinical trial

slembi-

samheiti: tilviljanakenndur

- random

slembing

samheiti: tilviljanaval

- randomization

slembiúrtak

- random sample

spönn

- range

spurningalisti

- questionnaire

spyrilbjögun

samheiti: spyrilbjagi, spyrilskakki, spyril-sveigð

- interviewer bias

sjá: bjögun

staðalþýði

- standard population

sjá: þýði, markþýði, uppsprettuþýði

staðgengill

- proxy

staðlað dánarhlutfall

- standardized mortality ratio

staðlað nýgengihlutfall

- standardized incidence ratio

stjórn no.

samheiti: stýring

- control

stjórna so.

samheiti: stýra

- control

stundaralgengi

- point prevalence

sjá: tímabilsalgengi

styrkur

samheiti: afl, skýringargeta

- power

stýrð tilraun

- samheiti: stýrð prófun
- controlled trial

stöðlun

- standardization

svartíðni

- samheiti: svarhlutfall
- response rate

T**tengsl**

- samheiti: samband
- association

tilfella-viðmiðarannsókn

- case-control study

tilfelli

- case

tilgáta

- hypothesis

tilraun

- trial
- sjá: tilraun*

tilviljanakenndur breytileiki

- random variation

tíðasta gildi

- mode

tíðni

- samheiti: hlutfall, hraði
- frequency, rate
- sjá: hrá tíðni, dánartíðni, sjúkdómstíðni, hrá dánartíðni, tíðnihlutfall, lífunarhlutfall, nýgengitíðni, svartíðni*

tíðnihlutfall

- rate ratio

tímabilsalgengi

- period prevalence
- sjá: stundaralgengi*

tímalengdarbjögun

- samheiti: tímalengdarbjagi, tímalengdar-skakki, tímalengdarsveigð
- length bias
- sjá: bjögun*

tímaraðagreining

- time series analysis
- sjá: greining*

tvíblinduð

- double blind(ed)

tvíblinduð rannsókn

- double blind(ed) study

tölfræði

- statistics

tölfræðilegur styrkur

- statistical power

töluleg stök gögn

- numerical discrete data

U**undirhópur**

- subgroup

upplýsingabjögun

- samheiti: upplýsingabjagi, upplýsinga-skakki, upplýsingasveigð
- information bias
- sjá: bjögun*

upplýsingar

- samheiti: vitneskja
- information

uppsafnað nýgengi

- samheiti: safnnýgengi, samanlagt ný-gengi
- cumulative incidence

uppsprettuþýði

- þýðið sem úrtakið er tekið úr
- source population
- sjá: þýði, markþýði, staðalþýði*

Ú**úrtak**

- sample

útkoma

- samheiti: niðurstaða
- outcome
- sjá: meginútkoma, lokapunktur*

útlagi

- samheiti: einfari
- outlier

útsetja

- expose

útsætning

- samheiti: tæri
 • exposure

útsettur

- exposed

útsettur hópur

- exposed group
sjá: samanburðarhópur, óútsettur hópur

V

valbjögun

- samheiti: valbjagi, valskakki, valsveigð
 • selection bias
sjá: bjögun

vegið meðaltal

- weighted mean

viðmið

- samheiti: viðmiðunarhópur
 • control group
 samheiti: control
sjá: samanburðarhópur

vísitilfelli

- samheiti: ábenditilfelli
 • proband
 samheiti: propositus, index case

vistfræðileg villa

- ecological fallacy

vistfræðileg mæling

- ecological measurement

vistfræðileg rannsókn

- ecological study

víxlun

- cross-over

víxlverkandi

- interactive

víxlverkun

- samheiti: víxlhrif
 • interaction

væntigildi

- expected value

vöktunarbjögun

- samheiti: vöktunarbjagi, vöktunarskakki, vöktunarsveigð
 • surveillance bias
sjá: bjögun

Y

ytra réttmæti

- samheiti: ytri gildisstyrkur
 • external validity
sjá: réttmæti, innra réttmæti, alhæfingar-gildi

Þ

þáttagreining

- factor analysis
sjá: greining

þátttakandi (í rannsókn)

- subject

þversniðs-

- cross-sectional

þversniðskönnun

- samheiti: þversniðsrannsókn
 • cross-sectional survey

þýði

- samheiti: lýður
 • population
sjá: staðalþýði, markþýði, uppsprettuþýði

þýði í áhættu

- samheiti: áhættuþýði
 • population at risk

þýðispíramíði

- samheiti: þýðisstrýta
 • population pyramid

þægindaúrtak

- samheiti: hentiúrtak
 • convenience sample

Ö

öryggisbil

- samheiti: öryggismörk, skekkjumörk, vikmörk
 • confidence interval, CI
 samheiti: confidence limit

öryggisstig

- confidence level

Ensk-íslensk orðaskrá

A**absolute**

- beinn

absolute effects

- bein áhrif
samheiti: bein hrif, bein verkun

accuracy

- hittni

age standardization

- aldursstöðlun
sjá: standardization

analysis

- greining
sjá: factor analysis, interim analysis, linear regression analysis, logistic regression analysis, meta analysis, multivariate analysis, time series analysis, analysis of variance

analysis of variance

- fervikagreining

analytical study

- greinandi rannsókn

association

- tengsl
samheiti: samband

attributable risk, AR

- rekjanleg áhætta

attributional fraction

- rekjanlegur hluti
samheiti: rekjanlegt brot

average

- meðaltal

B**background risk**

- bakgrunnsáhætta

baseline risk

- grunnáhætta

bias so.

- bjaga
samheiti: skekkja, sveigja

bias no.

- bjögun
samheiti: bjagi, skakki, sveigð

sjá: publication bias, reporting bias, recall bias, interviewer bias, information bias, selection bias, surveillance bias

blind(ed)

- blinduð
sjá: double blind(ed)

blinding

- blindun

C**case**

- tilfelli

case-control study

- tilfella-viðmiðarannsókn

case report

- lýsing á tilfelli
samheiti: tilfellislýsing

categorical variable

- flokkunarbreyta
samheiti: flokkabreyta

causality

- orsakasamband
samheiti: orsakatengsl, orsökun

cause

- orsök
sjá: necessary cause

clinical trial

- klínísk tilraun
samheiti: meðferðarprófun

cohort

- ferilhópur
samheiti: hópur

cohort study

- ferilrannsókn
samheiti: hóprannsókn

comparison group

- samanburðarhópur
samheiti: viðmið
sjá: control group

confidence interval, CI

- samheiti: confidence limit
- öryggisbil
samheiti: öryggismörk, skekkjumörk, vikmörk

confidence level

- öryggisstig

confound so.

- grugga
- samheiti: blanda, trufla

confounded lo.

- gruggaður
- samheiti: blandaður, truflaður

confounder no.

- gruggari
- samheiti: blandari, truflari

confounding no.

- gruggun
- samheiti: blöndun, truflun

confounding factor

- gruggandi þáttur
- samheiti: blandandi þáttur, truflandi þáttur
- *sjá: confounder*

confounding variable

- gruggandi breyta
- samheiti: blandandi breyta, truflandi breyta

continuous variable

- samfelld breyta

control so.

- stjórna
- samheiti: stýra

control no.

- stjórn
- samheiti: stýring

control group

- samheiti: control
- viðmið
- samheiti: samanburðarhópur, viðmiðunarhópur
- *sjá: comparison group*

controlled trial

- stýrð tilraun
- samheiti: stýrð prófun

control variable

- leiðréttingarbreyta

convenience sample

- þægindaúrtak
- samheiti: hentiúrtak

correlation

- fylgni

correlational study

- fylgnirannsókn

correlation coefficient

- fylgnistuðull

criterion, flt. criteria

- skilmerki

cross-over

- víxlun

cross-sectional

- þversniðs-

cross-sectional survey

- þversniðskönnun
- samheiti: þversniðsrannsókn

crude mortality rate

- hrá dánartíðni

crude rate

- hrá tíðni

cumulative incidence

- uppsafnað nýgengi
- samheiti: safnnýgengi, samanlagt nýgengi

D**data**

- gögn

deduction

- afleiðsla

degree of freedom

- frítala
- samheiti: svigrúmsviðd

dependent variable

- háð breyta
- samheiti: svarbreyta

descriptive study

- lýsandi rannsókn

direct standardization

- bein stöðlun
- *sjá: standardization*

dose-response

- skammtaháð svörun
- samheiti: skammtasvörun

double blind(ed)

- tvíblinduð

double blind(ed) study

- tvíblinduð rannsókn

E

ecological fallacy

- vistfræðileg villa

ecological measurement

- vistfræðileg mæling

ecological study

- vistfræðileg rannsókn

effect

- áhrif
- samheiti: hrif, verkun

effect modification

- áhrifsbreyting
- samheiti: áhrifsmótun, hrifbreyting

effect modifier

- áhrifsbreytir
- samheiti: hrifbreytir

endemic

- landlægur

endpoint

- lokapunktur
- samheiti: endapunktur

epidemic lo.

- faralds-

epidemic no.

- faraldur

epidemiologist

- faraldsfræðingur

epidemiology

- faraldsfræði

error

- skekkja
- samheiti: villa

estimate no.

- mat

estimate so.

- meta

estimator

- metill

etiological fraction

- orsakahluti
- samheiti: orsakabrot
- *sjá: attributional fraction*

etiology

- orsakafræði

samheiti: uppruni

evidence-based medicine

- gagnreynd læknisfræði

expected value

- væntigildi

expose

- útsetja

exposed

- útsettur

exposed group

- útsettur hópur

sjá: comparison group, non-exposed group

exposure

- útsetning
- samheiti: tæri

external validity

- ytra réttmæti
- samheiti: ytri gildisstyrkur
- *sjá: validity, internal validity, generalizability*

F

factor analysis

- þáttagreining
- *sjá: analysis*

false negative result

- röng neikvæð niðurstaða

false positive result

- röng jákvæð niðurstaða

follow-up

- samheiti: follow-up time
- eftirfylgd
- samheiti: eftirfylgdartími, fylgítími

fraction

- hluti
- samheiti: brot
- *sjá: attributional fraction, etiological fraction*

frequency

- tíðni

G

generalizability

- alhæfingargildi
- samheiti: yfirfæranleiki

sjá: external validity

genetic marker

- erfðamark

graph

- línurit
- samheiti: ferill

H

hazard

- hætta

hazard ratio

- hættuhlutfall

heterogeneous

- misleitur

homogeneous

- einsleitur

hypothesis

- tilgáta

I

incidence

- nýgengi

incidence rate

- nýgengitiðni
- samheiti: nýgengihlutfall
- *sjá: incidence*

incubation period

- meðgöngutími sóttar

independent variable

- óháð breyta
- samheiti: skýribreyta

indirect standardization

- óbein stöðlun
- *sjá: standardization*

individual measurement

- einstaklingsbundin mæling

induction

- aðleiðsla

induction period

- samheiti: induction time
- aðleiðslutími
- *sjá: latent period*

information

- upplýsingar

• samheiti: vitneskja

information bias

- upplýsingabjögun
- samheiti: upplýsingabjagi, upplýsinga-
skakki, upplýsingasveigð
- *sjá: bias*

interaction

- víxlverkun
- samheiti: víxlhrif

interactive

- víxlverkandi

interim analysis

- milligreining

internal validity

- innra réttmæti
- samheiti: innri gildisstyrkur
- *sjá: validity, external validity*

intervention

- íhlutun

intervention study

- samheiti: experimental study, trial
- íhlutandi rannsókn
- samheiti: íhlutandi tilraun

interviewer bias

- spyrilbjögun
- samheiti: spyrilbjagi, spyrilskakki, spyril-
sveigð
- *sjá: bias*

L

latent period

- samheiti: latent time
- huliðstími
- samheiti: dultími
- *sjá: induction period*

lead time

- greiningarforskot

lead time bias

- greiningarforskotsbjögun
- samheiti: greiningarforskotsbjagi,
greiningarforskotskakki, greiningarfor-
skotssveigð
- *sjá: bias*

length bias

- tímalengdarbjögun
- samheiti: tímalengdarbjagi, tímalengdar-
skakki, tímalengdarsveigð

sjá: bias

likelihood

- sennileiki
- samheiti: líkindi, líkur

likelihood ratio

- sennileikahlutfall
- samheiti: líkindahlutfall

linear regression analysis

- línuleg aðhvarfsgreining

logistic regression analysis

- lógístísk aðhvarfsgreining
- samheiti: tvíundargreining

longitudinal study

- langsníðsrannsókn

loss to follow-up

- brottfall

M

marker

- mark

match

- para
- samheiti: spyrða

matched controls

- pöruð viðmið
- samheiti: spyrt viðmið

matching

- pörun
- samheiti: spyrðing

mean

- samheiti: average
- meðaltal

measurement

- mæling

median

- miðgildi

meta analysis

- safngreining
- samheiti: samgreining, yfirgreining
- *sjá: analysis*

method

- aðferð

methodology

- aðferðafræði

misclassification

- rangflokkun

mode

- tíðasta gildi

morbidity

- sjúkdómstala
- samheiti: sýkingartala

morbidity rate

- sjúkdómstíðni
- samheiti: sjúkdómshlutfall, sýkingartíðni

mortality

- dánartala
- *sjá: death rate*

mortality rate

- dánartíðni
- samheiti: dánarhlutfall
- *sjá: death rate*

multivariate analysis

- fjölbreytugreining
- samheiti: fjölþáttagreining, margviðgreining
- *sjá: analysis*

N

necessary cause

- nauðsynleg orsök
- samheiti: ófrávíkjanleg orsök

negative correlation

- neikvæð fylgni

negative predictive value

- neikvætt forspárgildi

nominal data

- nafntölugögn

non-exposed

- óútsettur

non-exposed group

- óútsettur hópur
- samheiti: samanburðarhópur
- *sjá: comparison group, exposed group*

null hypothesis

- núlltilgáta

numerical discrete data

- töluleg stök gögn

O

observation

- áhorf
- samheiti: athugun

observational study

- áhorfsrannsókn
- samheiti: fylgiránnsókn

observed value

- raungildi
- samheiti: fundinn fjöldi

observer bias

- áhorfandabjögun
- samheiti: áhorfandabjagi, áhorfanda-skakki, áhorfandasveigð
- *sjá: bias*

odds

- gagnlíkindi
- samheiti: hlutfallslíkur

odds ratio, OR

- gagnlíkindahlutfall
- samheiti: hlutfall hlutfallslíka, líkindahlutfall

open clinical trial

- opin klínísk tilraun
- samheiti: opin klínísk prófun, opin meðferðarprófun

ordinal data

- raðgögn
- samheiti: röðuð gögn

outcome

- útkoma
- samheiti: niðurstaða
- *sjá: primary outcome, endpoint*

outlier

- útlagi
- samheiti: einfari

overmatching

- ofpörun
- samheiti: ofspyrðing

P

parallel testing

- samhliða prófun
- samheiti: samtíma prófun

perinatal mortality

- burðarmálsdauði

period prevalence

- tímabilsalgengi
- *sjá: point prevalence*

person-time

- manntími
- samheiti: persónutími

person years

- mannr
- samheiti: persónuár

pilot study

- forkönnun

point estimate

- punktmat
- samheiti: metið tölugildi, stakt mat

point prevalence

- stundaralgengi
- *sjá: period prevalence*

population

- þýði
- samheiti: lýður
- *sjá: standard population, target population, source population*

population at risk

- þýði í áhættu
- samheiti: áhættuþýði

population attributable risk

- rekjanleg áhætta í þýði

population attributable risk percent

- prósentu rekjanlegrar áhættu í þýði

population-based registry

- lýðgrunduð skrá
- samheiti: lýðgrunnuð skrá

population-based study

- lýðgrunduð rannsókn
- samheiti: lýðgrunnuð rannsókn

population pyramid

- þýðispíramíði
- samheiti: þýðisstrýta

population statistics

- lýðtölfræði

positive correlation

- jákvæð fylgni

positive predictive value

- jákvætt forspárgildi

power

- styrkur

samheiti: afl, skýringargeta

precision

samheiti: accuracy

- nákvæmni
- samheiti: hittni

predictive value

- forspárgildi

sjá: negative predictive value, positive predictive value

prevalence

- algengi

sjá: point prevalence, period prevalence

primary outcome

- meginútkoma
- samheiti: aðalútkoma

probability

- líkindi
- samheiti: líkur

proband

samheiti: index case, propositus

- vísitilfelli
- samheiti: ábenditilfelli

proportion

- hlutfall

sjá: rate ratio, rate

prospective

- framskyggn
- samheiti: framsær

protocol

- rannsóknaráætlun

proxy

- staðgengill

publication bias

- birtingarbjögun
- samheiti: birtingarbjagi, birtingarskakki, birtingarsveigð

sjá: bias

public health

- lýðheilsa

p-value

- p-gildi

Q

qualitative

- eigindlegur

qualitative data

- eigindleg gögn

quantitative

- megindlegur

quantitative data

- megindleg gögn

questionnaire

- spurningalisti

R

random

- slembi-
- samheiti: tilviljanakenndur

randomization

- slembing

randomize

- slemba

randomized clinical trial

- slembd klínísk tilraun
- samheiti: slembd klínísk prófun, slembi-röðuð meðferðarprófun

random sample

- slembiúrtak
- samheiti: handahófsúrtak

random variation

- tilviljanakenndur breytileiki

range

- spönn

rate

- tíðni
- samheiti: hlutfall, hraði

sjá: crude rate, death rate, morbidity rate, crude mortality rate, rate ratio, survival rate, incidence rate, response rate

rate ratio

- tíðnihlutfall

recall bias

- minnisbjögun
- samheiti: minnisbjagi, minnisskakki, minnissveigð

sjá: bias

regression

- aðhvarf

regression analysis

- aðhvarfsgreining

sjá: linear regression analysis, logistic regression analysis

relative effects

- hlutfallsleg áhrif
samheiti: hlutfallsleg hrif, hlutfallsleg verkun

relative risk, RR

- samheiti: risk ratio
- hlutfallsleg áhætta
samheiti: áhættuhlutfall

reliability

- áreiðanleiki

reporting bias

- frásagnarbjögun
samheiti: frásagnarbjagi, frásagnarskakki, frásagnarsveigð
sjá: bias

representative sample

- dæmigert úrtak
samheiti: endurspeglandi úrtak

residual confounding

- gruggunarleifar
samheiti: blöndunarleifar, truflunarleifar
sjá: confounding

response rate

- svartíðni
samheiti: svarhlutfall

result

- niðurstaða

retrospective study

- afturskyggn rannsókn
samheiti: aftursæ rannsókn

risk

- áhætta
sjá: attributable risk, baseline risk, population attributable risk, background risk, relative risk

risk difference

- áhættumunur

risk factor

- áhættuþáttur

risk period

- áhættutímabil

risk ratio

- áhættuhlutfall
sjá: relative risk

S

sample

- úrtak

screen

- skima
samheiti: kemba

screening

- skimun
samheiti: kembileit

screening test

- skimunarpróf
samheiti: leitarpróf

selection bias

- valbjögun
samheiti: valbjagi, valskakki, valsveigð
sjá: bias

sensitivity

- næmi

sequential testing

- samheiti: serial testing
- raðpröfun
samheiti: prófun í röð

source population

- uppsprettuþýði
sjá: population, target population, standard population

specificity

- sértæki

standardization

- stöðlun

standardized incidence ratio

- staðlað nýgengihlutfall

standardized mortality ratio

- staðlað dánarhlutfall

standard population

- staðalþýði
sjá: population, target population, source population

statistical power

- tölfræðilegur styrkur

statistics

- tölfræði

stratification

- lagskipting

stratified sample

- lagskipt úrtak

stratify

- lagskipta

stratum

- lag

study

- rannsókn

study design

- rannsóknarhönnun
- samheiti: rannsóknarsnið

subgroup

- undirhópur

subject

- þátttakandi (í rannsókn)

sufficient evidence

- nægjanleg sönnun

surveillance bias

- vöktunarbögun
- samheiti: vöktunarbjagi, vöktunarskakki, vöktunarsveigð
- *sjá: bias*

survey

- könnun
- samheiti: rannsókn

survival

- lifun

survival rate

- lifunarhlutfall

survivor

- lifari
- samheiti: eftirlifandi

systematic error

- kerfisbundin skekkja

systematic misclassification

- kerfisbundin rangflokkun

T**target population**

- markþýði
- *sjá: population, standard population, source population*

time series analysis

- tímaraðagreining

sjá: analysis

trend

- hneigð
- samheiti: leitni

trial

- tilraun

sjá: experiment

true negative result

- rétt neikvæð niðurstaða

true positive result

- rétt jákvæð niðurstaða

U**unbiased**

- óbjagað
- samheiti: óskekktt, ósveigt

uncontrolled confounding

- óleiðrétt gruggun
- samheiti: óleiðrétt blöndun, óleiðrétt truflun,
- *sjá: confounding*

V**valid**

- réttmætur
- samheiti: gildur

validity

- réttmæti
- samheiti: gildisstyrkur
- *sjá: internal validity, external validity*

value

- gildi

W**weighted mean**

- vegið meðaltal